

DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2024-30-1-3>

УДК 378.014[Інститут вищої освіти НАПН України]



**Ірина
Драч**



**Світлана
Калашнікова**



**Олена
Слюсаренко**



**Юрій
Скиба**



**Олександр
Жабенко**



**Леся
Червона**

25 років Інституту вищої освіти НАПН України: досягнення та перспективи розвитку

Інститут вищої освіти НАПН України відзначив 25-річчя своєї діяльності. Цей огляд присвячений підбиттю підсумків плідної науково-дослідницької, методичної та просвітницької діяльності Інституту протягом його 25-річної історії, а також окресленню перспектив його подальшого розвитку. За роки своєї діяльності Інститут накопичив значний досвід у сфері фундаментальних та прикладних досліджень актуальних проблем вищої освіти. Результати досліджень Інституту лягли в основу методичних рекомендацій

© Ірина Драч, Світлана Калашнікова, Олена Слюсаренко, Юрій Скиба, Олександр Жабенко, Леся Червона, 2024

та розробок, які використовуються в ЗВО України. Завдяки своїй науковій діяльності Інститут підготував фахівців високого рівня, які роблять значний внесок у розвиток української науки та освіти. В Інституті працюють спеціалізовані вчені ради по захисту дисертацій докторів наук, а також регулярно відбуваються разові захисти дисертацій щодо присвоєння наукового ступеня доктора філософії. Інститут активно співпрацює з вітчизняними та зарубіжними університетами, бере участь у міжнародних проектах, спрямованих на розвиток та модернізацію системи вищої освіти. Інститут видає три фахових наукових журнали, щорічно публікує колективні наукові монографії за результатами здійснених відділами Інституту наукових досліджень. Інститут відіграє важливу системотворчу функцію у розвитку вищої освіти в Україні. Особливо важливою є робота Інституту в умовах війни. Інститут досліджує вплив війни на систему вищої освіти та шляхи її відновлення. Розробляє інноваційні методи навчання, готує фахівців, які відповідають потребам сучасного суспільства, та бере участь у реформуванні вищої освіти України. 25 років ІВО НАПН України – це 25 років наукових досягнень, кропіткої праці та відданості своїй справі. Це 25 років знань та досвіду, які служать для блага української освіти.

Ключові слова: Інститут вищої освіти НАПН України, вища освіта, наукові дослідження, просвітницька діяльність, перспективи розвитку.

Вступ

2024 рік знаменує собою визначний ювілей – 25-річчя Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (далі – Інститут). Цей ювілей свідчить про стійкий розвиток та вагомий внесок Інституту в модернізацію вітчизняної системи вищої освіти протягом чверть століття. Заснований у 1999 році Інститут пройшов шлях від науково-дослідного центру до провідного експертно-методичного й аналітичного осередку в галузі вищої освіти України.

Сьогодні Інститут вищої освіти НАПН України – це визнаний науковий центр, який співпрацює з провідними університетами та науковими установами України та світу. Інститут бере активну участь у міжнародних проектах, організовує наукові конференції та семінари, публікує наукові праці та навчально-методичні посібники. Це дослідження покликане підбити основні підсумки роботи Інституту за перші 25 років його існування.

Історія створення та розвитку Інституту

Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України було створено 7 червня 1999 р. (Постанова Кабінету Міністрів України № 988) у рік започаткування Болонського процесу з метою експертної підтримки інтеграції до цього процесу вітчизняних закладів вищої освіти та наукового й методичного супроводу модернізації системи вищої осві-

ти України. Ідея створення належить Президенту НАПН України Василю Григоровичу Кременю. Відповідно до Статуту Інституту (1999 р.) метою діяльності установи було визначено «організацію та проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, спрямованих на розв'язання актуальних теоретичних, методологічних і практичних проблем розвитку вищої освіти, надання консультативної та науково-експертної підтримки в галузі вищої освіти, професійна підготовка і підвищення кваліфікації наукових, науково-педагогічних, педагогічних та інших працівників сфери вищої освіти, розроблення та впровадження в освітню практику науково-методичного, психолого-педагогічного забезпечення розвитку національної системи вищої школи, її входження у європейський простір вищої освіти та європейський дослідницький



Василь Григорович Кремень



Перше спільне фото колективу Інституту, 2002 р.



Віктор Петрович
Андрущенко



Василь Миколайович
Ткаченко



Володимир Іларіонович
Луговий



Михайло Філімонович
Степко

простір, сприяння стійкому розвитку та інноваційному розвитку університетів України задля зростання їх впливу на соціально-економічний, політично-правовий та духовно-культурний розвиток суспільства, держави, громадян» [Інститут вищої освіти НАПН України 2022].

Першим директором Інституту став **Віктор Петрович Андрущенко**, і очолював його до 2005 р. Після нього Інститутом керували **Василь Миколайович Ткаченко** (2005–2006 рр.), **Володимир Іларіонович Луговий** (2007–2012 рр.), **Михайло Філімонович Степко** (2012–2014 рр.), **Світлана Андріївна**

Калашнікова (2014–2021 рр.). З 2021 р. і дотепер Інститут очолює **Ірина Іванівна Драч**.

У першому складі Інституту було створено 6 наукових відділів, якими в різні роки керували провідні вчені, зокрема:

- Відділ змісту, філософії та прогнозування вищої освіти (В. Андрущенко та І. Предборська);
- Відділ педагогіки і психології вищої освіти (М. Левшин);
- Відділ теорії та методології гуманітарної освіти (Г. Онкович);
- Відділ теорії та методології природничої й інженерної освіти (К. Корсак);
- Відділ економіки й управління вищої освіти (В. Бобров та І. Грищенко);
- Відділ соціальних проблем вищої освіти та виховання студентської молоді (М. Михальченко та З. Самчук).

У перші роки після заснування Інституту було створено аспірантуру і докторантуру та сформовано дві спеціалізовані вчені ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій, в яких за 25 років існування

Інституту було захищено 481 дисертацію (103 на здобуття наукового ступеня доктора наук, 375 – кандидата наук, 3 – доктора філософії).

Вагомим здобутком науковців Інституту стало методологічне обґрунтування та започаткування у вітчизняній науковій й науково-освітній практиці нової спеціальності 09.00.10 – філософія освіти.

Чільне місце в діяльності Інституту займає його видавнича діяльність. Інститут є співзасновником таких авторитетних в наукових колах на сьогодні фахових видань, як «Вища освіта України» (2001) [Редколегія журналу «Вища освіта України» 2022]; «Філософія освіти. Philosophy of Education» (2005) [Редколегія журналу «Філософія освіти» 2024]; «Університети і лідерство» (2015) [Редколегія журналу «Університети і лідерство» 2024].

За чверть століття свого існування в Інституті виконано 46 фундаментальних наукових досліджень. Актуальність і перспективність досліджень, їх прикладне значення для реформування вищої освіти України забезпечувалися визначенням тематики досліджень відповідно до пріоритетів державної політики у сфері вищої освіти та ключових пріоритетів розвитку Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору.

Інститут протягом 2000–2023 років продемонстрував значну наукову та публікаційну активність, опублікувавши широкий спектр наукової, науково-виробничої та довідкової продукції. Це:

- монографії – 122;
- препринт (аналітичні матеріали) – 26;
- підручники – 87;
- навчальні посібники – 169;
- методичні рекомендації – 66;
- словники – 24;
- статті – 4098 (з них протягом 2016 – 2023 рр. 86 – у наукометричних виданнях WoS, Scopus).

Міжнародні проєкти за участю Інституту

Від перших років свого існування Інститут долучався до реалізації міжнародних проєктів, спрямованих на розвиток та модернізацію системи вищої освіти в Україні.

Українсько-канадські проєкти

Демократична освіта (1998–2006)

- проведено стажування в Канаді 48 молодих українських дослідників;
- підготовлено програму навчального курсу та підручник «Основи демократії», які впроваджені у багатьох ЗВО;

- проведено 5 семінарів із викладання курсу «Основи демократії» для 170 викладачів ЗВО з усіх регіонів України;
- пілотне викладання курсу «Основи демократії» у 20-ти ЗВО.

Розбудова демократії (2007)

- проведено V Міжнародну конференцію «Розвиток демократії і демократичної освіти в Україні» (м. Київ, 8–10.11.2007);
- взято участь у Міжнародному форумі про думку Муаммара Аль-Каддафі «Демократії в 21 сторіччі» (м. Себха, Лівія 27–28.02.2007).

Інші міжнародні проєкти

ПРООН «Інновації та оновлення освіти для поліпшення життя й зниження рівня бідності» (2001–2006)

- адаптовано для України досвіду Бельгії, Великобританії, Індії, Італії, Китаю, Лівану Німеччини, Польщі, Франції.

Програма місцевих екологічних дій в Україні (МЕП) (2003–2006)

- взято участь у 3 міжнародних наукових конференціях та Літній школі «Democracy and Diversity» (Польща).

TACIS «Трансфер європейської системи забезпечення якості в «Академію дистанційної освіти» (2007)

- опановано та використано в ЗВО України досвід трансформації вищої освіти в контексті Болонського процесу;
- оприлюднено наукові публікації із питань «болонізації» вищої школи України, упровадження дистанційної освіти тощо.

Проєкт Чеської агенції з розвитку «Формування мережі експертів із забезпечення якості вищої освіти (NHEQAE)» (2018–2019)

- проведено серію тренінгів із підготовки тренерів та експертів із забезпечення якості вищої освіти;
- опубліковано методичні рекомендації для підготовки експертів із забезпечення якості вищої освіти;
- підготовлено 46 тренерів та 1272 експерти із забезпечення якості вищої освіти.

Проєкти Програми TEMPUS

«Національна система забезпечення якості вищої освіти на засадах взаємної довіри – TRUST» за напрямом «Структурні заходи» у рамках національного пріоритету «Забезпечення якості освіти» (2011–2014)

- проведено семінари «Зовнішнє та внутрішнє забезпечення якості вищої освіти» (2011) та «Модернізація навчальних програм трициклової системи вищої освіти на основі компетентнісного підходу (результатів навчання)» (2011).

«Освіта для лідерства, інтелігентності та розвитку таланту – ELITE» (2013–2016)

- сформовано Центри лідерства в Інституті та 7 університетах України;
- 4 співробітники Інституту пройшли навчання та отримали міжнародні сертифікати з надання послуг з управлінського коучингу, індивідуальної та командної діагностики;
- проведено 17 тренінгів для керівників ЗВО, моніторингового семінару з імплементації результатів проєкту (2016) та міжнародних науково-практичних конференцій «Університет і лідерство» (2016; 2017);
- опубліковано 10 навчальних посібників для керівників ЗВО.

Проєкти Програми ЕРАЗМУС+

Структурована співпраця в області докторських досліджень (підготовки), підготовки з універсальних навичок та академічного письма в регіонах України (DocHub) (2016–2020):

- проведено: тренінг «Викладання і навчання у вищій освіті. Методика розроблення та опису навчальних дисциплін» (2018); міжнародні семінари – круглі столи (2018, 2019); семінари: «Освітні вимірювання як інструмент об'єктивного оцінювання якості освіти», «Основні питання економіки вищої освіти» (2019), для університетів та дослідницьких інститутів – партнерів Проєкту (2020), «Методика проведення процедури підготовки до акредитації освітньо-наукових програм третього циклу вищої освіти» (2020);
- апробовано модулі дисципліни «Education Policy» для підвищення кваліфікації викладачів у НАУКМА (2018);
- розроблено навчальний курс «Політика та врядування у вищій освіті» для підготовки докторів філософії за освітньо-науковою програмою «Політика і лідерство у вищій освіті»).

Проєкт з міжнародної академічної мобільності (2016–2021):

- організовано стажування 4 аспірантів та 3 наукових працівників Інституту в Остравському університеті (Чехія);
- проведено семінар-круглий стіл «Презентація організації докторських програм в Чехії: досвід Остравського університету» (2018).

Імплементація системи забезпечення якості освіти через співпрацю Університет – Бізнес – Уряд у ЗВО (EDUQAS) (2017–2020)

- апробовано механізм оцінювання внутрішніх систем забезпечення якості закладів вищої освіти (2019, 2020);
- підготовлено рекомендації для самооцінювання університетів у процесі проходження акредитаційних процедур (2019, 2020).

Посилення співпраці між університетами і громадами (UNICOM) (2023–2027):

- обговорено соціальну відповідальність та соціальну місію Інституту вищої освіти НАПН України на відкритому засіданні відділу взаємодії університетів та суспільства Інституту (2023);
- підготовлено звіт «Третя місія Інституту вищої освіти НАПН України очима внутрішніх стейкхолдерів» (2023).

Проекти Британської Ради в Україні

Програма розвитку лідерського потенціалу університетів України (2016–2019):

- організовано заходи для 40 команд-учасників Програми (2016–2018):
 - «Центр розвитку команд», «Тренінг для тренерів модуля «Майбутні лідери»», «Модуль 1 «Стилі лідерства»; «Академія змін»; «Модуль 2 «Командне лідерство»; «Семинар з моніторингу імплементації проєктів університетів»; «Модуль 3 «Ведення змін»; «Лідерство в часи змін»;
 - «Конвокація. Завершення II етапу і початок III етапу»; три модулі «Молоді лідери»; «Моніторинговий семінар»;
- проведено серію міжуніверситетських партнерських обмінів між університетами-учасниками Програми та університетами Великої Британії;
- підготовлено національну когорту із 300 агентів змін із 40 університетських команд.

Програма вдосконалення викладання у вищій освіті України (2019–2023):

- проведено: Україно-британські форуми «Досконалість викладання і навчання у вищій освіті» (2019, 2021); серію тренінгів із впровадження парадигми вдосконалення викладання для науково-педагогічних працівників 10 університетів України;
- підготовлено проєкти інституційних стратегій вдосконалення викладання для 10 університетів.

Проекти ЄС

Відродження переміщених університетів: посилення конкурентоспроможності, підтримка громад (REDU) (2020–2024):

- розроблено методологію та проведено інституційний аудит 3 переміщених ЗВО (2020, 2021);
- проведено тренінги для НПП трьох переміщених університетів (Донецький державний університет управління (м. Маріуполь); Луганський національний аграрний університет (м. Старобільськ); Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (м. Сєверодонецьк) (2021; 2022; 2023);

- розроблено концепцію «Цифровий університет» (2022);
- забезпечено методичну експертизу силабусів і вдосконалення 21 навчальної дисципліни у МДУ та СНУ (2022);
- проведено міжнародні науково-практичні конференції «Особистість, університет, суспільство: взаємодія в умовах змін» за участі провідних британських та українських експертів (2022; 2023);
- рецензовано 29 електронних посібників НПП МДУ та СНУ для оновлених навчальних дисциплін (2023).

Центри сертифікації викладачів: інноваційні підходи до досконалості викладання (UTTERLY) (2021–2024):

- підготовлено силабуси та навчально-методичні матеріали для 8 навчальних дисциплін (2023);
- апробовано 4 з 8 розроблених навчальних дисциплін (для 20 НПП ЗВО та наукових установ України) (2023);

проведено:

- тренінг для викладачів «Стратегія та модель Центру вдосконалення викладання» (2021);
- міжнародну конференцію за результатами Проєкту (Вроцлавський університет наук і технологій, Польща) (2023);
- підготовлено рекомендації: щодо легалізації пріоритету вдосконалення викладання у ЗВО та наукових установах (2023); щодо впровадження Професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» (2023);
- опубліковано колективну монографію «Вдосконалення викладання у вищій освіті: теорія та практика» (2023).

Модель персоналізованого навчання студентів на основі віртуально-го навчального середовища інтелектуального тьюторства «Навчання без обмежень» (SMART-PL) (2023–2026):

- підготовлено звіт «Порівняльний аналіз європейської та української практики застосування персоналізованого підходу до навчання» (2023).

Діяльність Інституту в умовах війни

З початком повномасштабної війни росії проти України Інститут зосередив свою діяльність на адаптації до нових реалій та наданні допомоги ЗСУ та колегам з університетів, переміщених з зони бойових дій. Команда Інституту в умовах війни вжила низку заходів, спрямованих на:

- **згуртування міжнародної спільноти на підтримку України:** 25 лютого 2022 року Інститут звернувся до світової наукової спільноти з застереженням війни та закликом до вжиття заходів впливу на агресора;

- **уточнення тем наукових досліджень:** з 2022 року теми наукових досліджень Інституту були скориговані з урахуванням впливу війни на діяльність університетів України;
- **аналіз та прогнозування наслідків війни:** у 2023 році Інститутом було підготовлено науково-аналітичну доповідь «Вища освіта України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення: виклики і відповіді», де проаналізовано вплив війни на українську систему вищої освіти та запропоновано шляхи її відновлення.

Волонтерська діяльність: вчені Інституту активно долучаються до волонтерської діяльності, збираючи кошти на допомогу українським військовим та постраждалим від війни. Завдяки спільним зусиллям було зібрано кошти на тепловізор, генератор, автомобіль та шини.

Підтримка колег: Інститут реалізує ініціативу «Academics to Academics», яка передбачає допомогу академічному персоналу університетів, переміщених із зони бойових дій.

Крім вищезазначеного, Інститут проводить інформаційну роботу з метою протидії російській пропаганді, бере участь у розробці стратегій розвитку вищої освіти в Україні в умовах повоєнного відновлення [Калашнікова & Оржель 2023; Кремень 2023; Луговий та ін. 2023; Скиба 2023; Таланова 2023].

Діяльність Інституту в умовах війни є свідченням його відповідальності перед українським народом.

Сьогодні, в умовах жорстокої війни, діяльність ІВО набуває особливо значення. Незважаючи на виклики воєнного часу, колектив Інституту продовжує свою роботу, адже розуміє, що саме вища освіта є запорукою майбутнього України.

Команда Інституту (2024 р.) налічує 44 фахівці, з яких 31 мають наукові ступені (16 докторів та 15 кандидатів наук). Співробітник Інституту Олександр Базелюк з перших днів боронить свободу України. Колектив Інституту пишається і підтримує Олександра.

Інститут вищої освіти НАПН України не лише проводить ґрунтовні дослідження та готує нове покоління науковців, а й активно співпрацює з провідними вітчизняними та міжнародними організаціями.

Стратегічними партнерами Інституту на сьогодні є: заклади вищої освіти України, Міністерство освіти і науки України, Британська Рада в Україні, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти: Національне агентство кваліфікацій, Коаліція з удосконалення оцінювання дослідницької діяльності (CoARA).

Завдяки співпраці зі стратегічними партнерами Інститут вищої освіти:

- здійснює дослідження, які мають практичне значення для розвитку вищої освіти в Україні;

- впроваджує інноваційні методики та рекомендації у практику навчального процесу;
- впливає на державну політику у сфері вищої освіти;
- бере участь у міжнародних проектах та обмінюється досвідом із зарубіжними колегами;
- сприяє підвищенню якості освіти в Україні.

Співпраця з кращими вітчизняними та міжнародними організаціями – це запорука успішного розвитку Інституту вищої освіти та його вагомого внеску у розвиток української освіти.

Вплив результатів діяльності Інституту на розвиток науки

Дослідниками Інституту виявлено та обґрунтовано:

Законо:

- зв'язку складності та самостійності в освіті: самостійність у навчанні зростає з підвищенням складності освітніх програм (кваліфікацій), що опановуються;
- базисної організації компетентностей як системної єдності п'яти фундаментальних видів компетентностей – інтелектуально-знанневого, ціннісно-орієнтаційного, творчо-інноваційного, діалоغو-консенсусного та художньо-творчого, що відповідно пов'язані з основними видами соціально-культурної інформації – знаннями, цінностями, проектами, консенсусами і художніми образами.

Розроблено:

Концепції:

- розвитку лідерського потенціалу університетів;
- розвитку університетської освіти із застосуванням гуманітарних і культурних стратегій;
- реалізації науково-дослідницької діяльності в університетах;
- проекту Концепції з розвитку відкритої науки в наукових організаціях.

Моделі:

- нова модель економічної діяльності у сфері вищої освіти України;
- концептуальна модель гуманізації вищої освіти як засіб забезпечення її якості;
- модель екосистеми дослідницьких е-інфраструктур університетів України;
- модель використання сервісів та інструментів штучного інтелекту у вищій освіті.

Механізми:

- реалізації ефективного врядування в університетах;

- розширення фінансової автономії ЗВО України;
- розвитку науково-педагогічного потенціалу університетів України у контексті розширення інституційної автономії та в умовах воєнного стану;
- рейтингування ЗВО;
- реалізації соціальної відповідальності університетів України в умовах війни та під час повоєнного відновлення країни;
- підвищення дослідницької спроможності університетів України в умовах війни та повоєнного відновлення у контексті імплементації концепції «Відкрита наука»;
- забезпечення ефективності освітньої діяльності в університетах України в контексті євроінтеграції та в умовах воєнного стану і післявоєнного відновлення країни.

Критерії і показники:

- національного рейтингу закладів вищої освіти;
- формульного розподілу видатків між закладами вищої освіти;
- оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції;
- оцінювання ефективності діяльності університетів України;

Інститутом також було здійснено розміщення дослідницьких даних у відкритому доступі на міжнародній платформі Zenodo.

Інститут увійшов до Коаліції з удосконалення оцінювання дослідницької діяльності CoARA (Coalition for Advancing Research Assessment).

Керівництвом Інституту було підписано Сан-Франциську декларацію про оцінку досліджень (DORA) та Барселонську декларацію про відкриту наукову інформацію (Barcelona Declaration on Open Research Information).

Вплив результатів діяльності Інституту на державну політику

Наукова, методична та консультативна підтримка:

- Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність»;
- Національної рамки кваліфікацій;
- Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки;
- стандартів вищої освіти;
- професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти».

Здійснено аналіз стану, ефективності й конкурентоспроможності мережі державних закладів вищої освіти України. Надана загальнонаціональна та за регіонами характеристика мережі закладів з огляду на їх кількість і величину, профіль і пріоритетність підготовки, охоплення і дублювання, комплектність спеціальностей, позиції в міжнародних уні-

верситетських рейтингах, перспективи оптимізації, насамперед шляхом укрупнення.

Співпраця Інституту з МОН України, Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, Національним агентством кваліфікацій, Національним Еразмус+ офісом в Україні, ЗВО України:

- національна команда експертів з реформування вищої освіти в Україні;
- робочі групи Міністерства освіти і науки України, Сектору вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, Науково-методична комісія Міністерства освіти і науки України;
- керівники/члени експертних груп НАЗЯВО.

Вплив результатів діяльності Інституту на освітню діяльність ЗВО України

Підготовлено 1272 експерти із забезпечення якості вищої освіти (2016–2019).

- Проведено тренінги для 420 членів науково-методичних комісій Міністерства освіти і науки України (2018 р.).
- Здійснено методичну експертизу 113 проєктів стандартів вищої освіти (2019–2023 рр.).
- Взяли участь як керівники і експерти у роботі експертних груп НАЗЯВО з акредитації 38 освітніх програм різних рівнів вищої освіти (2020–2023).
- Розроблено методологію та проведено інституційний аудит 3 переміщених ЗВО (2020, 2021).

Вплив результатів діяльності Інституту на освітню діяльність ЗВО (міжнародні проєкти)

- Розроблено 10 навчальних посібників (проєкт ELITE, 2013–2016).
- Проведено тренінги та здійснено рецензування 29 електронних посібників для оновлених навчальних дисциплін переміщених університетів (проєкт REDU (2022, 2023)).
- Підготовлено монографію «Вдосконалення викладання і навчання у вищій освіті: теорія і практика» (2023) [Калашнікова 2023].
- Реалізується Проєкт «Модель персоналізованого навчання студентів на основі віртуального навчального середовища інтелектуального тьюторства “Навчання без обмежень”» (SMART-PL) (2023–2026 роки)

Вплив результатів діяльності Інституту на посилення конкурентоспроможності університетів України

В університетах України створено 7 Центрів лідерства (за результатами міжнародного проєкту «ELITE» – Освіта для лідерства, інтелігентності та розвитку таланту (2013–2016)).

Підготовлено національну когорту із 300 агентів змін 40 університетських команд, серед яких – 49 ректорів та проректорів, 191 декан, науковець та адміністративний працівник (із яких 80 були молодими лідерами), 40 студентів і 20 фасилітаторів (за результатами міжнародного проєкту з розвитку лідерського потенціалу університетів).

Здійснюється міжнародний проєкт «Програма розвитку лідерського потенціалу університетів України», за результатами якого вже зафіксовано 79 прикладів реальних інституційних змін.

Також за методичного та організаційного керівництва Інституту реалізовано проєкт ЄС «Відродження переміщених університетів: посилення конкурентоспроможності, підтримка громад» (2020–2024).

До 1.07.2022 р.: Донецький державний університет управління (м. Маріуполь), Луганський національний аграрний університет (м. Старобільськ), Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (м. Северодонецьк). Після 1.07.2022 р.: Маріупольський державний університет, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. Основними результатами у цих університетах є: проведення інституційного аудиту, цифровізація університетів, тренінги для персоналу та студентів університетів, оновлення стратегії розвитку університетів, розроблення та пілотування оновлених навчальних дисциплін, мультиплікація нових знань і навичок, розвиток англомовної компетентності академічного персоналу, підтримка студентських послуг.

Відзначаючи 25-річчя свого заснування, Інститут вищої освіти НАПН України не зупиняється на досягнутому й дивиться у майбутнє з оптимізмом, ставить перед собою амбітні цілі, спрямовані на подальший роз-



виток та посилення його ролі як провідного науково-дослідного центру у сфері вищої освіти. Ключовими напрямками стратегії розвитку інституту на найближчі роки є:

- розвиток стратегічних партнерств;
- посилення співпраці із ЗВО;
- участь у проєктах Горизонт Європа, Національного фонду досліджень України;
- впровадження принципів відкритої науки;
- включення періодичних наукових фахових видань Інституту (науковий журнал «Філософія освіти. Philosophy of Education»; міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство») до категорії «А» Переліку наукових фахових видань України та до міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science;
- збільшення частки молодих вчених серед наукових працівників.

Висновки

За роки своєї діяльності Інститут накопичив значний досвід у сфері фундаментальних та прикладних досліджень актуальних проблем вищої освіти. Результати досліджень Інституту лягли в основу методичних рекомендацій та розробок, які використовуються в ЗВО України. Завдяки своїй науковій діяльності Інститут підготував фахівців високого рівня, які роблять значний внесок у розвиток української науки та освіти. Інститут відіграє важливу системотворчу функцію у розвитку вищої освіти в Україні. Незважаючи на виклики, колектив Інституту продовжує свою роботу, адже вірить у те, що освіта – це потужна зброя, яка допоможе Україні здолати ворога та збудувати вільне, демократичне й процвітаюче суспільство.

Посилання:

- Інститут вищої освіти НАПН України. (2022). *Статут ІВО*. <https://ihed.org.ua/about/documents/>
- Калашнікова, С. (ред.). (2023). *Вдосконалення викладання у вищій освіті: теорія та практика: монографія*. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України.
- Калашнікова, С., & Оржель, О. (ред.). (2023). *Політика та механізми реалізації соціальної відповідальності університетів України в умовах війни та під час повоєнного відновлення: монографія*. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України.
- Кремень, В. (ред.). (2023). *Вища освіта України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення: виклики і відповіді: науково-аналітична доповідь*. Київ: Педагогічна думка.
- Луговий, В., Драч, І., & Петроє, О. (ред.). (2023). *Теоретичні та методичні основи модернізації механізмів підвищення дослідницької спроможності університетів України у контексті імплементації концепції «Відкрита наука» та повоєнного відновлення України як сильної європейської країни: монографія*. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України.

- Редколегія журналу «Університети і лідерство». (2024). Головна. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*. Офіційний сайт. <https://ul-journal.org/index.php/journal>
- Редколегія журналу «Філософія освіти». (2024). Домашня. *Філософія освіти*. Офіційний сайт. <https://philosopheducation.com/index.php/philed>
- Редколегія журналу «Вища освіта України». (2022). Про журнал. *Вища освіта України*. Офіційний сайт. <https://wou.npu.edu.ua/>
- Скиба, Ю. (ред.). (2023). *Теоретичні основи та провідний зарубіжний досвід взаємодії вищої освіти та ринку праці в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України: препринт (аналітичні матеріали)*. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України.
- Таланова, Ж. (ред.). (2023). Політика та механізми забезпечення ефективності освітньої діяльності в університетах України в контексті євроінтеграції та в умовах воєнного стану і післявоєнного відновлення країни: монографія. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України.

References:

- Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine. (2022). *Statute of IHE*. <https://ihed.org.ua/about/documents/> [In Ukrainian].
- Kalashnikova, S. (ed.). (2023). *Improving Teaching in Higher Education: Theory and Practice: Monograph*. Kyiv: Institute of Higher Education of the National Academy of Sciences of Ukraine. [In Ukrainian].
- Kalashnikova, S., & Orzhel, O. (eds.). (2023). *Policy and Mechanisms of Social Responsibility Implementation of Universities of Ukraine in The Conditions of War and During Post-War Reconstruction: Monograph*. Kyiv: Institute of Higher Education of the National Academy of Sciences of Ukraine. [In Ukrainian].
- Kremen, V. (ed.). (2023). *Higher Education of Ukraine in the Conditions of Martial Law and Post-War Reconstruction: Challenges and Answers: Scientific and Analytical Report*. Kyiv: Pedagogical thought. [In Ukrainian].
- Lugovy, V., Drach, I., & Petroye, O. (eds.). (2023). *Theoretical and Methodological Foundations of Modernization of the Mechanisms of Increasing the Research Capacity of Ukrainian Universities in the Context of the Implementation of the Concept of "Open Science" and the Post-War Restoration of Ukraine as a Strong European Country: Monograph*. Kyiv: Institute of Higher Education of the National Academy of Sciences of Ukraine. [In Ukrainian].
- Editorial board of the journal "Universities and Leadership". (2024). Main. [In Ukrainian]. *International Scientific Journal "Universities and Leadership"*. Official site. <https://ul-journal.org/index.php/journal>
- Editorial board of the journal "Philosophy of Education". (2024). Home page. [In Ukrainian]. *Philosophy of Education*. Official site. <https://philosopheducation.com/index.php/filed>
- Editorial board of the journal "Higher education of Ukraine". (2022). About the magazine. [In Ukrainian]. *Higher education of Ukraine*. Official site. <https://wou.npu.edu.ua/>
- Skyba, Yu. (ed.). (2023). *Theoretical Foundations and Leading Foreign Experience of the Interaction of Higher Education and the Labor Market in the Conditions of Martial Law And Post-War Recovery of Ukraine: Preprint (analytical materials)*. Kyiv: Institute of Higher Education of the National Academy of Sciences of Ukraine. [In Ukrainian].
- Talanova, Zh. (ed.). (2023). *Policy and Mechanisms for Ensuring the Effectiveness of Educational Activities in Universities of Ukraine in the Context of European Integration*

and in the Conditions of Martial Law And Post-War Reconstruction of the Country: Monograph. Kyiv: Institute of Higher Education of the National Academy of Sciences of Ukraine. [In Ukrainian].

Iryna Drach, Svitlana Kalashnikova, Olena Slyusarenko, Yuriy Skyba, Oleksandr Zhabenko, Lesya Chervona. 25 years of the Institute of Higher Education of the NAES of Ukraine: Achievements and prospects for development

The Institute of Higher Education of the NAES of Ukraine has celebrated the 25th anniversary of its activity. This review is dedicated to summarizing the fruitful academic research, methodical and educational activities of the Institute during its 25-year history, as well as to outlining the prospects for its further development. Over the years of its activity, the Institute has accumulated considerable experience in the field of fundamental and applied research of topical problems of higher education. The results of the Institute's research have formed the basis of methodological recommendations and developments, which are being used in HEIs in Ukraine. Thanks to its academic activity, the Institute has trained high-level specialists who make a significant contribution to the development of Ukrainian science and education. The Institute has specialized scientific councils for the defense of theses of Doctors of Science, as well as regular one-time defenses of theses for the awarding of the scientific degree of Doctor of Philosophy. The Institute actively cooperates with Ukrainian and foreign universities, participates in international projects aimed at the development and modernization of the higher education system. The Institute publishes three specialized scientific journals, annually publishes collective scientific monographs based on the results of scientific research carried out by the Institute's departments. The Institute plays an important system-creating function in the development of higher education in Ukraine. The Institute's work is especially important at wartime. The institute investigates the impact of the war on the system of higher education and ways of its recovery. It develops innovative teaching methods, trains specialists who meet the needs of the contemporary society, and participates in reforming higher education in Ukraine. 25 years of the Institute of Higher Education of the NAES of Ukraine – that's 25 years of academic achievements, painstaking work and dedication to one's job. That's 25 years of knowledge and experience that serve for the good of the Ukrainian education.

Keywords: Institute of Higher Education of the NAES of Ukraine, higher education, academic research, educational activity, development prospects.

Драч, Ірина, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту вищої освіти НАПН України, м. Київ, Україна. Сфера наукових інтересів: вища освіта, дослідницька діяльність університету, викладання у вищій освіті, забезпечення якості вищої освіти.

E-mail: i.drach@ihed.org.ua

<https://orcid.org/0000-0001-7501-4122>

Калашнікова, Світлана, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, радник при дирекції Інституту вищої освіти НАПН України, м. Київ, Україна. Сфера наукових інтересів: реформування вищої освіти, освіта для лідерства, міжнародні проекти у сфері розвитку вищої освіти.

E-mail: s.kalashnikova@ihed.org.ua

<https://orcid.org/0000-0002-3836-1915>

Слюсаренко, Олена, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, перший заступник директора Інституту вищої освіти НАПН України, м. Київ, Україна. Сфера наукових інтересів: дослідження міжнародних рейтингів університетів, управління освітою, вимірювання якості освітньої діяльності університетів.

E-mail: o.slyusarenko@ihed.org.ua

<https://orcid.org/0000-0001-7957-1794>

Скиба, Юрій, доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з наукової роботи Інституту вищої освіти НАПН України, м. Київ, Україна. Сфера наукових інтересів: професійний розвиток науково-педагогічних працівників у контексті інтеграційних процесів до Європейського простору вищої освіти; підготовка майбутніх екологів; проблеми освіта для збалансованого (сталого) розвитку.

E-mail: y.skyba@ihed.org.ua

<https://orcid.org/0000-0003-2238-8272>

Жабенко, Олександр, кандидат наук з державного управління, учений секретар Інституту вищої освіти НАПН України, м. Київ, Україна. Сфера наукових інтересів: підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації та професійний розвиток науково-педагогічних працівників.

E-mail: o.zhabenko@ihed.org.ua

<https://orcid.org/0000-0001-5257-1743>

Червона, Леся, кандидат філософських наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу взаємодії вищої освіти та ринку праці Інституту вищої освіти НАПН України, м. Київ, Україна. Сфера наукових інтересів: дослідження соціальних проблем вищої освіти, розвиток вищої освіти в Україні, університетське врядування.

Email: l.chervona@ihed.org.ua

<https://orcid.org/0000-0002-3036-3668>

Drach, Iryna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Director of the Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv-city, Ukraine. Research interests: higher education, research activities of the university, teaching in higher education, quality assurance of higher education.

Email: i.drach@ihed.org.ua

<https://orcid.org/0000-0001-7501-4122>

Kalashnikova, Svitlana, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Advisor to the Directorate of the Institute of Higher Education of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine. Research interests: higher education reform, education for leadership, international projects in the field of higher education development.

E-mail: s.kalashnikova@ihed.org.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3836-1915>

Slyusarenko, Olena, Doctor of Sciences (Dr. Hab.) in Education, Senior Researcher, First Deputy Director of the Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv-city, Ukraine. Research interests: research of international rankings of universities, education management, measurement of the quality of educational activities of universities.

E-mail: o.slyusarenko@ihed.org.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7957-1794>

Skyba, Yurii, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Deputy Director for Research in the Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv-city, Ukraine. Research interests: professional development of researchers and teaching staff in the context of integration processes into the European area of higher education; training of future ecologists; problems of education for balanced (sustainable) development.

E-mail: y.skyba@ihed.org.ua
<https://orcid.org/0000-0003-2238-8272>

Zhabenko Oleksandr, Candidate of Public Administration Sciences (Ph. D.), Scientific Secretary of the Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv-city, Ukraine. Research interests: the training of highly qualified scientific personnel and the professional development of researchers and teaching staff.

E-mail: o.zhabenko@ihed.org.ua
<https://orcid.org/0000-0001-5257-1743>

Chervona, Lesya, Candidate of Philosophical Sciences (Ph. D.), Senior Researcher, Head of the Department of Interaction of Higher Education and the Labor Market of the Institute of Higher Education of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv-city, Ukraine. Research interests: study of social problems of higher education, development of higher education in Ukraine, university governance.

Email: l.chervona@ihed.org.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3036-3668>